

Tē 5 kî 2001/1/20

2000 nî 5 gòeh 20 chhòng-khan

- ◆ Chóng-pian-chip *Tēⁿ Si-chong*
- ◆ Pian-chip kap Khan-thâu Siat-kè *Koa Khá-lé*
- ◆ Publisher *Ko-hiōng Tâi-gí Lô-má-jī Gián-sip-hōe*

Tâi-ôan Bó-gí ê Bûn-jí kap Im-piau

1/10/2001

Tiuⁿ Hòk-chû Höe-tiúⁿ

Tâi-ôan Kàu-iòk-pō Chan Chì-lóng Pō-tiúⁿ tī 2000 nî 10 gòeh soan-pò beh iōng Tiong-hôa Jîn-bîn Kiōng-hô-kok ê Hân-gí Pheng-im (Hanyu phinyin) lâi hō Tâi-ôan Hôa-gí (“kok-gí”, chiū-si Tiong-kok Kok-bîn-tóng ê ôe-gí) sú-iōng. Ín-khí chin-chê lâng chin nâu-jiát ê thó-lûn. Lán tī chia mā beh piáu-sî lán ê khòaⁿ-hoat.

Ki-pún-tek lán ê kiàn-kái sî: he sî Tâi-ôan Pak-kiaⁿ-oe hê-thóng ê tâi-chì, lán ê-sái bián chhap. Lán khah iàu-kín..ê sî lán ê Tâi-ôan bó-gí beh án-chóaⁿ chhú-lí? M-kú in-üi Pak-kiaⁿ-oe tī té-kî lâi iû-gôan sî lán chia ê kiông-sè gí-giân, éng-hióng chin tōa, m-chiah lán mā ài piáu-sî chit-sut-á i-kiàn.

Seng kóng Hân-gí Pheng-im, he sî 1958 nî Tiong-kok tōa-tōa óa-khò “Sô-liân tōa-ko” ê sî chè-têng..ê. I ê kin-kì sî Slavic gí-giân ê hoat-im sip-kòan. Ú chin-chê sô-châi kap Eng-gí/Tek-gí(Germanic gí-giân) á-sî Hoat-gí/Italy-gí(Latin gí-giân) téng-téng ê hoat-im sip-kòan bô-kâng. Chhin-chhiúⁿ “q” thák chò “chh”(Eng-gí ê “ch”), che kap sè-kài chû-liû gí-giân ê hoat-im kui-kí cheng-chha siuⁿ tōa. Koh ú “ü“ chin pháiⁿ phah-jî; “xi” thák T, “si” thák ɿ, kâng-khóan sî “i”, thák 2 ê bó-im [i] kap [u], bô kàu kho-hák-tek. 風 tī Tâi-ôan ê Pak-kiaⁿ-oe tiāⁿ tiòh thák fong, m-kú tī Hân-gí Pheng-im khiok-sî thák feng. Chiah-ê lóng-sî khiàm-tiám. Che tī “chèng-tî sióng-tōa, tì-sek hûn-chú bô siáⁿ siâu-á lô-iōng” ê 1958 nî Tiong-kok sî thèng-hó liâu-sióng ê tâi-chì.

Nâ beh chè-têng hō Tâi-ôan ê Hôa-gí sú-iōng, têng-kui mā ài hō Tâi-ôan só ū ê gí-giân lóng thang chò-hóe sio-chiâh-chhêng, kong-ke sú-iōng. Chhian-bân m-thang koh iōng chhiúⁿ kòe-khi hit-khóan “Pak-kiⁿ-oe tòk-chiàm Lô-má-jî” ê sim-thài kap chhiúⁿ-tōaⁿ. (bûn-chiuⁿ koh kè-siòk tī p.2)

Tī gí-im hē-thóng lâi kóng, Hôa-gí bô 文 ê /b/ kap 疑 ê /g/ chit-khóan ê chû-im/ im-sò. In kā “b” thák-chò [p], kā “g” thák-chò [k]. 阿扁 siá-chò “A-Bian”, ê hō lâng thák-chò A-Bián[阿勉]. Che tûi lán ê Chóng-thóng sī tōa-tōa ê put-kèng. Mā ê hāi lán 奇 kap 疑，舅 kap 遇 pun bē chheng-chhó. Jî-chhiáⁿ mā ê hóng-hāi Eng-gí ê hák-sip! Che lóng sī chin tōa ê khiàm-tiám. In ê chō-sêng chit-ê bái hiān-siōng, chiū-sī: kin-á-jit óh..ê, ê chiâⁿ-chò bîn-á-chài hák-sip ê chó-gāi! Che tiāⁿ-tiöh ûi-hóan kàu-iòk ê ki-pún gôan-lí: kin-á-jit ê hák-sip sī ûi-tiöh bîn-á-chài beh chìn-pō! Thang án-ne kóng: lán nā chiap-siū Hân-gí Pheng-im, lán ê Tâi-ôan bô-gí chòat-tùi chin kín ê biât-bông! Lán ê gín-á teh ôh Eng-gí ê tú-tiöh chin tōa ê chó-gāi. Chin chē khì tī Bí-kok ê Tiong-kok-lâng kàu-siū Eng-gí lóng kóng bē sù-sī chiū-sī in-ûi in lóng kā “b” thák-chó [p], kā “book” thák-chò [pook]; kā “g” hoat-im chó [k], ”go” sòa piàn-chò [ko]! Lán kiám hi-bâng lán ê kiáⁿ-sun beh án-ne? Tiong-kok kiâⁿ bē-thong ê lõ lán beh koh tòe in kiâⁿ? Lán tòe Tiong-kok kiâⁿ ê sî-kan kiám bô kàu kú? Siū-tiöh ê khô-chhó kap lim kòe ê “kha-sau bûn-hòa ê tòk-thng” kiám iáu bô kàu ché?

Im-piau/bûn-jî chè-têng ê kin-kì sî sim-mih? Lák hâng: kho-hák, bûn-hòa

thôan-thóng, kok-chè-hòa, jîn-sèng-hòa, keng-chè in-sò kap tiān-náu chu-sìn-hòa.

Kho-hák sèng: chit-ê sî-tâi chò tâi-chì nā bô kho-hák ì-sek chiū bián kóng lah. I ê iàu-kín tiám sî kho-hák cheng-sîn kap hong-hoat. Ōaⁿ-oe lâi kóng chiū-sî thò-tòng kap sù-sî. Che m̄-bián góa ke chhùi.

Bûn-hòa thôan-thóng: góan sêng-jîn nā kóng-khí thôan-thóng tiöh kiâⁿ bē khui Hân-jî ê sok-pák. Hân-jî tong-jiân sî Tâi-ôan siōng ū thôan-thóng ê bûn-jî hē-thóng. M̄-kú Hân-jî pháiⁿ ôh, pháiⁿ siá, pháiⁿ kì, pháiⁿ jîn, koh pháiⁿ thák! Chhiūⁿ 高本漢 kóng..ê “Bô hoat-tô khòaⁿ Hân-jî kā im thák--chhut---lái.” Bôk-kòai Tiong-kok-lâng ka-kî mā bô ài koh sú-iōng..ah.

Tiong-kok Siā-hôe Kho-hák-îⁿ
Gí-giân Gián-kiù-só ê Sô-tiúⁿ Lî
Siok-siong(呂叔湘)mā chû-tiuⁿ ài
ôan-chhôan sú-iōng LMJ(語文常談, 1980)!
Koh chài kóng, Hân-jî iâ bôe-tit-thang
ôan-chéng cheng-bit lâi kì-liòk piáu-sî
Tâi-ôan ê gí-giân bûn-hòa! Nâ-sî
kóng-tiöh LMJ, Tâi-Lô sî it-liáp-it..ê
tâi-iok bô lâng ê hóan-tùi chiah tiöh.150 nî
ê lèk-sú, kan-ta Hân-jî kap i ū pi-phêng
nâ-tiâⁿ.

Kok-chè-sèng: put-kóan sī kho-hák, i-hák, bûn-hák, gē-sút, tiān-náu..., sè-kài sèng ê bûn-jī hē-thóng iáu sī Eng-gí/Tek-gí/Hoat-gí siōng kiōng-sè, ték-piát sī Bí-gí. Chia ê gí-giân ê kok-chè-sèng siōng kôan. Nā beh kap in saⁿ-thong, mā-sī Tâi-Lô khah lí-sióng.

Jîn-sèng ê khó-lí tāi-ke lóng chai. Kāng chit-ê hû-hō tī bô kāng ê gí-giân ài thák bô kāng ê gí-im, che chòat-tùi sī gék-thāi! Tī Hôa-gí “b” thák [p], tī Eng-gí “b” thák [b], án-ne ū háh jîn-sèng?

Keng-chè ê ì-sù sī séng sî-kan kap khong-kan, hō lán tī kāng sî-kan lāi thang kóng khah-chē ôe, kā siūⁿ-hoat piáu-bêng chheng-chhó. Siâng-sî mā thang kiám-chio siá-jī chiàm-iōng ê su-lüi. Siōng bóe tiöh-sī tiān-náu chu-sìn sî-tāi ê Tâi-ôan gí-bûn tiān-tiöh ài ū châi-tiāu chiūⁿ-bāng chiah ū chiân-tô.

Téng-bîn kán-tan piáu-tát lán tùi im-piau/bûn-jī chè-têng ê khòaⁿ-hoat. Hi-bāng tāi-ke tàu-tín lâi saⁿ-kap su-khó: lán beh tih..ê sī sím-mih?

News

1. Lán hōe--nih ê kàu-hák òah-tāng sī jú lâi jú chhia-iāⁿ. Ē-sái kóng sī chit sì-kè lóng ū pan teh chìn-hêng. Tī 2001 nî chiaⁿ góeh chhe 6 tiàm Ko-hiông-chhī Tiong-chèng-lō Siā-kàu-kóan ê Kàu-su-hōe hōe-chí, kú-pān 2000 nî chhiu-kùi lāu-su-pan ê liân-háp pit-giáp tián-lé. Lâi-pin pêng-iú, siân-pái sian-chìn lóng lâi phâng-tiûⁿ, nāu-jiât kún-kún. Ū hák-ôan hoat-piáu thák-chheh sim-tek kap òah-tit lô-má-jī ê kám-sióng, mā ū lâng kóng chhiò-khoe lâi gî-niū. Hōe-âu tāi-ke thêh khí ka-kî ê pit-giáp chèng-su tī hōe-tiûⁿ hip-siōng chò kì-liām.
2. Lán hōe Ông Siok-chhiu lāu-sū tī 2000 nî 12 góeh chhe 6 tiàm Ko-hiông Hân-lâi Tōa-pñg-tiàm lâi kè cha-bó-kiáⁿ. Sin-niû sin-lông tī Bí-kok thák-chheh ê sî sék-sâi, chín tòa tī Bí-kok, ték-piát tñg-lâi chhiáⁿ-lâng-kheh. Chôan-tiûⁿ ê gî-sek lóng-êng Tâi-gí chìn-hêng, hō lâng kám-kak chin chhin-chhiat. Toh-téng ê phô-tô-chiú chin kâng-kiù, kan-á téng ū sin-lông kap sin-niû ê bân-nî tiⁿ-bit ê siā-sín, kóng sī Bí-kok chin liû-hêng ê su-tái-luh. Chiú lim soah koh ê-sái kā kan-á chah tñg-khì chhù--nih chò kì-liām.